

Mahlakuu
9. päiv
2026

Nummör
7 (610)

Leht mass 2 €

UMƏ LEHT

V A N A - V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

Portreefilm Kütiorost ja Lauritsa Piitrest

Kae lk 2

Midä võromaist või löödä Brüsseli liinast

Kae lk 3

Ku rassõlt umal aol villa ja langa sai

Kae lk 4

9 7714061922005

Maastigumoodu rõivamoodun. Kooni 26. mahlakuuni saa Võromaa muusõumin kaia näütüst «Pinnamuud. Kolm põlvkunda moodumaastikul». Välläpanõgi kokkosäädjä Nemvaltsi Erle ja Laeva Marion omma tahtnu näüdäda, kuis Lõunõ-Eesti kundi omma andnu vaimopuhahusõ luva kihä kattõs vai ka kunstilidsõs vällänäütämises rõivit, mille man omma silmigä kumbatava maastigu vormi, kihi ja korjumisõ.

Rõiva ei olõ seo välläpanõgi perrä õnnõ sälgäpanussõ, a tundõperi maastigu, mille kaudu kihä ja miil hoitva köüdüst ruumiga. Ku lukõ päälkirä edimäst puult, sis Lõunõ-Eesti kuntligadsõ vormi omma kõgõ parõmbalõ nätä noorõmba põlvkunna, Sivardi Lisette ja Alamaa Karl Joonasõ ni Seire Mairo luumistüün. Reljeefsüs Pungitsa Triinu ja Rebase Karl-Christophi luudun saa viil parõmbalõ nättäväs liikmisen. Kõgõ luudusõ luumistüü – samblo, muda, mulla ja vii perrätõgemisõ või muidoki löüdä kõigi välläpanõgi moodukunstnigõ luudust. Näütüsel tegevä viil ütten Luksi Sandra, Ilisoni Marit, Saarõ Kai, Safonovi Kirill, Samarüüti Anu, Undi Vilve ja Viira Liina.

KABUNA KAILE jutt ja pilt

Vällä om kuulõtõ Adamsoni Hendriku murdõluulõvõigõlus

Mulke selts kuts kõiki murdõluulõhuviliidsi esitämä ummi luulõtuisi pikä traditsiooniga murdõluulõvõistlusõlõ. Luulõtuisi oodõtas 1. süüküsku pääväs. Parõmbilõ andas avvohinna Mulgimaa kirämehe ja koolipapa Adamsoni Hendriku 135. sünnüaastapääväl, 6. rehekuul 2026 Kärstnä mõisan.

Murdõluulõvõihinna välläandmist alost 1994. aastagal kiränik Baturini Nikolai ettepanõkil tuuaignõ Tarvastu vald. Avvohinda om vällä antu 14 kõrda, perämäne kõrd aastagal 2021. No om kõrraldamisõ hindäle võtnu Mulke selts iinotsan Greenbergi Avega. Päält timä omma kõrraldustoimkunnan viil Mulgi Kultuuri Instituudi mulgi keele ja kultuuri asatundja Ilvese Kristi ja Tarvastu gümnaasiumi oppaja Sootsi Helle.

Võigõlusõlõ oodõtas luulõvalikut vähembält viiest luulõtusõst, miä võiva olla kirotdõd vabalt valitun eesti murdõn. Suuri inemisi ja koolilatsi loomingu hinnaat eräle. Hindamiskogon omma Viikbergi Jüri, Velskri Mart, Laande Alli, Fastrõ Mariko ja Sootsi Helle. Võigõlusõ pääpreemiä om 400 eurot.

Ligembät teedüst saa kodolehe mulgimaa.ee päält.

Viitinä tulõ vanno raamatidõ laot

Rõugõ valla raamadukogo kuts nii suuri ku väikeisi, nuuri ku vanno pühapääväl, 12. mahlakuul Viitinä mõisalõ vanno raamatidõ laadulõ. Joba neläs aastak peetäs säänest laatu, kon raamadukogost maaha kantu raamadu saadõtas vahtsõ tsõõri pääl. Raamadu omma laadu pääl hää hinnaga. Hind pandas sendimiitre, mitte tükü perrä. Saadu raha iist ostõtas raamadukogolõ vahtsit raamatit.

Tulõ Uma Meki keväjägurme

10.–19. mahlakuuni peetäs Uma Meki keväjägurme nädälit. Tuul aol pakva kümme restoraani kolmõkägülist erimenüüd paikligust värskest söögikraamist. Menüü hind om 35–39 eurot ja kõrraldaja ütles, et söõgi omma valmis saanu paikkunna tippkõkõ meistrikäe all.

Timahavatsõst söõginädälit ossavõtja omma Suur Muna, Ilmaveere, Kolm. Kõök & Deli, Ööbikuoru Villa restoran Andreas, Veetka talu mõtsarestoran Ürg, Ugandi Resto, restoran La Stora, Kalda luudustalo Postiti pääl, Mahlaveski kohvik Piusa külästuskeskusõn, Hämäsa Maheresto & Heaolukeskus.

Ligemb teedüs kodolehe umamekk.ee/kevadgurme/ pääl.

Laabsa nalaga poolõs laulupäiv

RAHMANI JAN

Timahavanõ Võro maakunna vokaalansamblidõ päiv, miä peeti 5. mahlakuul Vahtsõliinan, olõ laabsa ja lustilinõ. Seokõrd ollgi inämb tähelepandmist pööretü nalategemisele, esiki päävä päälkiri oll «Nalaga poolõs».

Et kiri täude lännu, olli päivä sisse ja vällä juhatama kutsutu mi kandi üte kimmämbä nalategijä Laheda muti Lahedalt. Anni, Tooni ja Senni olli seogi kõrd tävve tervise ja mõistusõ man. Nä lauli, tandsõ ja kõnõli uudissit moodust ja maailmast. Muti käävä aoga ütten, tuuperäst ei olõ näile võõra ei lahkidsõ püksi ega minevä aasta Eesti iist Eurovisioonil vällä olnu laul.

Muti mõistva peris hääd nalla kah tetä. Üts oll umbõs sääne: valitsus härgütäs inemisi pensioniaos hambit hoitma – et pidänü olõma edimäne hammas, tõõnõ hammas ja kolmas hammas kah. Hää olnu, ku nuu hamba olnu kullast, sis om, minkast vanast pääst ellä.

Tsipakõsõ pruuvõsvõa nalla tetä laulõga ülesastja ansambli kah, a päämine oll näil iks mitmõ helü pääl laulminõ. Siski paistu laulukava tsipa lustilidsõmb ja paar kõrda teivä laulja mõnt vigurit. Laulupääväl oll hinnäst üles andnu 128 lauljat kümnest kollõktiivist, a peris kõik keväjädse ao peräst püüne pääl es jõvva. Siski oll pääväl

RAHMANI JANI PILD

Viitinä mihi laululõ «Ku naanõ minno pahandas» plaksutõdi ildampa kõvva.

huug seen, niisama mõlotamist es olõ ja veidemb ku katõ ja poolõ tunniga sai illos kontsõrt peetus.

Noilõ, kiä kontsõrdi lõpuni kulssi, oll kõgõ lõpun ütüllätüs-rossin kah. Nimelt and samal aol Vahtsõliina kerikun kontsõrdi Põlva segakuur Kevadised Hetked ja päält kerigukontsõrti otsusf kuur tulla laulma vokaalansamblidõ päävä rahvalõ. Juhtu nii, et laul «Maieke läks kaevule», midä päävä alostusõn oll laulnu Urvastõ segäansambli, kannõti päävä lõpus viil kõrd ette. Lustilinõ laulupäiv sai tuuga õkva ku kinäste raami sisse.

Laheda muti Kassi-Tommi espresso-laulu perrä laulman.

Keväjädse seene nakkasõ joba tulõma

Paganamaa seenetark Mürgü Marje om pia 88 kuud järgõpiten seenen käünü. Minevä nädäli löüdse tä timahavadsõ edimäse huunisa. No kõnõlõmi timäga tsipakõsõ keväjäsiniist lähkumpä.

Olõt joba löüdnü edimädsi keväjäsiini. Määndse paiga pääl edimäse huunisa hinnäst vällä omma ajanu?

Edimetse omma hoobis hariliku karikseene. Sääntse verevä kausikõsõ. Meil nimmatas noid ku söögikõlbmatuid, a muialpuul süvväs. Määndstki erilist maiku nail ei olõ, a jääse panni pääl ja purgin ilusa verevä. Ku hää marinaat pääl tetä, siss sünnüse süvvä külh.

Huunisa (kogritsa) tulõva mõnõaastadsõ langi pääl, kes inne omma pedäjä kasunu.

Määndsit keväjäsiini sa korjat?

Kariksiini, huunissa (kog-

MÜRGÜ MARJE PILT

«Nä omma üles nõõnu! Jah, nä omma tõtõstõ üles nõõnu,» hõigas Mürgü Marje suurõl riidil Moiovihun ja pand üles pildi timahavadsist edimädsist huunissust.

rits), lehmänissu (mürkel), pullinissu (kurrel), soomustorikid, keväjä-võluheinikid, kuusõ-käbikõrgõssid. Edimetse kannumampli tulõva kah joba keväjä vällä, nii võit noidki keväjäseenes nimmata.

Kuis võro keelen ülepää keväjäsiini kutsu võinu?

Mõni aasta tagasi sai Võro instituudi pundiga seenenimmi paika pantus. Säält tullgi, et ku pallu keväjäseene omma määndstõ nisa, siss kurreli ni-

mes paksõ mul miis «pullinisa». Näge säänestmuudu vällä külh.

Osa siini tahtva kupatamist, osa ei taha. Kuis noil kõgõ lihtsämpä vaiht tetä?

Kupatamist taht huunisa (kogrits). Ja tuu ei tähendä mitte nellä tunni kiitmist. Vajja om hulga vett, kats kõrda 10 minutit om külant, vahepääl ja lõpun puhta viiga uhta. Paakaas ja kõõgiakõn vai uss tulõ valla hoita, kiitmise aur om kah kihvtine. Huunisa näge vällä nigu aju vai nigu kahru olõs kõtt valla ollu. Tõsõ nisa tulõva nigu torni maast kõõmbalõ ja kupatamist ei taha.

Kuis sul seenekorjaminõ lännu om, kas olõt egä kuu seenen käünü vai om mõni kuu vahelõ jäänü?

Käü iks egä kuu vähembält kõrra. Märtsin sai 87 kuud täüs, külh aprillin tulõ 88 kah.

Küsse RAHMANI JAN

Kõomahl ja lämni suidsusannaliha...

...ja võiolla üts värskete koksit sibulakuuriga värvit muna sinnä mano. Sääne omgi mu meelest munapühiaignõ õndsus.

A sis loet kostki, et kõomahl olõ-i muud ku õnnõ vesi, kon tsipa puutsukõrd seen. Ja viil loet, et suidsuliha ja muna ei olõ tervüsele hää. Egäsugumaisi ullfuisi või täambädsel aol lukõ ja kõkkõ võit uskma kah jäia, selle et hää ullus om iks sääne, kon teräkene tõtõ kah seen.

Midä sis tetä? Lugõminõ maaha jättä? Toda vast peris ei mäsä, a kriitiline miil ja ekraaniaolõ piire säädmine tulõ kimmäle kasus. Suur hulk egäsugumast teedüst, miä tihtsäle umavaihõl vastaollo lätt, om täambädsä ao katsk.

Õnnõs om kevvai käen ja maa uut pia kaibmist ja külbmist. Jääs veidemb aigu ullfuisi lukõ.

RAHMANI JAN
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadress: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laivior@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Iives, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: AS Õhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Kiri Võrolt

Kiränik LUMISTE KATI and värskit mõttit, kuimuudu egäpääväello vaeldust löüdä, ja märgotas tuust, miä parasjago süäme pääl.

Unõhtõdulõ pärllile

Olõ no katõssa aastakka umast elost Võro liinan elänü ja perämädse aasta seo liina kõgõ vanõmban piirkunnan Koidula uulitsan. Mu parhilladsõ kodo vastan om üts seo liina arm-sampi ja ilosampi majju, miä kand nimme Villa Olga. Tä jäi mullõ silmä joba sis, ku Võrolõ elämä tulli, ja et tä sais tühi, naksi paikligu rahva käest timä kotsilõ küsümä. Pühendi tälle Koidula ettelugõmisõ konkur-sil luulõtusõ kah ja tuust aost pääle käü tälle hellä pilguga pai tegemän.

Vällänägemise perrä või arvada, et seo maja om nännü Kreutzwaldi-aigsõ Võro liina. Esierälidses muut seo maja veranda, midä ilostasõ maalidu klaaspildi ja külgi pääl olõva puupitsi. Seol majal om roman-tilinõ ja kodonõ aura.

Vanõmba inemise mälehtäse aigõ, ku kübäridega uhkõ daami maja iin isti ja sääl olf lille täüs aid.

Ku olõt tan liinan kavvõmb elänü ja sinno huvitas ehitüs-kunst, sis om tä sullõ kimmäle silmä ja vast ka süämele jää-nü. Tedä om kõrras nimman Ruitlasõ Olavi uman raamatun «Vee peal», kül tõdsõ nimega, ja kiränik Tammerti Triin om tä uman raamatun hindä umas inestanu. Täambädses om Villa Olga jo umbõs 20 aastakka tühi saisu, tä tüküs jo är plikümä ja lumõmahaheki taadõ varjo jäämä. Katussõkivi näütäse kah lagonõmisõ märke, a kimmäle

saanu tedä viil kõrda tetä.

Naabri ohkasõ rassõstõ, ku näide käest Villa Olga kotsilõ küsü. Näil om kah hallõ, et nii esieräline maja lihtsäle lagonõs. Mu süä tsilgus verd, mõtõldõn, ku pallo rõõmu võinu seo majakõnõ tuvva. Tiä mitund paik-likku kunstnikku, kiä omma kah maja vasta suurõmbat huvvi üles näüdänü, tedä pildistänü ja unistanu nigu makki, kuis seo väikuliina pärl võinu häitsedä. Näi vaimusilmän, kuis seo kinä veranda om suuri vanaaoliidsi lillipottõ täüs – mirte, kallasid ja asparaaguisi, ja kündlevalgõl peetas luulõ- ja muusigaõdagit.

Ütele perrele olnu tä väega-gi paslik kodokõnõ uma väiku uibuiaia ja klaasist kasvomajaga. Muinsuskaitõdamõntõgõga olõ paar kõrda kokko treh-vänü ja näile miilde tulõtõtan, et kuigi pidänü ummõhtõgi saama mõota maja umanikku, et tä muinsuskaitõ all olõva huunõ iist parõmbalõ huult kandnu.

Olõ kõrra majaumanikuga kah trehvanü, a paistus, et liht-säle perändüses saad maja om päälina suurõlidsõlõ mehele õnnõ üts väsitjätjä kohustus. Sai tuukõrd majan seen kävvü ja usu, et noist unikin kirjust, albumiist ja raamatist saanu kõrraligu uurmistüü ja vahtõ raamatugi kirota.

Oh, Villa Olga, ma looda, et su silmä saava viil ello näta ja illo tunda ja soovi, et sinno tähele pantu ja tulnu su pästjä! Seenä kae sinno egä päiv hää pilguga ja soovi sullõ kõgõ parõmbat.

Kaemi alla, oro põhja!

Dokumentaalfilm «Laskumine orgu»
Portreefilm Lauritsa Piitrest
Lavastaja Huimerinna Johan

Jah, seo om Võromaa film. Film innekõkkõ Kütioro luudusõst kõigi ummi puidõ, puh-mõ, kihulaisi, nättävõde ja nägemäldä mutukidõga. Ja kõgõ tollõ sisse om hinnäst kükänü üts puulandsakunõ kunstnik Lauritsa Piitre, kiä om aoga muutunu luudusõimme osas.

Filmitegijit tulõ kittä. Esieränis näide piinüt tun-nõt, avvostust uma matõrjaali vasta. Kõiki noid võimsit oro-pilte, tagasikaehuisi aigu, ku säälsaman toimõnd kunstnik Ohaka Valdur. Ja päätegeläse Lauritsa Piitre inemise muudu välläandämist.

Muidugi om tego portree-filmiga, a päätegeläisi om siski kats. Laurits ja Kütior. Ja sis viil tuu määnegi vaimlinõ tõm-mõ, miä luujit-inemiisi orgo minemä kisk. «Hariligu kae-ja» vii film kah egäpäävälõst vällä ja näütäs, et harinuisi tegemiisi ja mõtlõmisõ kõrval om tõisi võimaluisi kah. Noilõ, kiä Lauritsa ja oro-elogu tutva, pakk film tsipakõsõ ärtund-mist ja herätäs mälehtüisi.

Kuigi teedüstüse perrä võisõ arvada, et tahetas otsi skan-daali vai määnestki suurõmbat vastassaisu, om inämbüs filmi siski rahulinõ edesiliikmine.

KAADRI FILMIST

Kütioro kihulasõ ummi silmi Lauritsa pää sisse istutaman.

Nigu aig liigus Niper-naadi luo muudu keväjäst talvõ, liigus umin egäpäävätsin tegemii-sin Laurits kah. Omma ütsiku kerge kokkoputmisõ jala pääle sadanu puu vai kõvva hellü vidä kemmergut tühäs, käü märdisanti juuskman.

Jah, mõnõ Lauritsa Piitre sõnavõtmisõ vai saiskusõsõ võiva edimädse päälekaemi-sõga paistu ülearvo radikaalsõ. Näütüses ku tä kõnõlös otsal-da majandusõ kasumisõst, miä lätt luudusõ säädüisi ja voi-maluisiga vastaollo. A perisel-

jo omgi niimuudu. Ku võtta Lauritsat ku veerepäälis radikaali, sis and timä olõminõ kätte piiglipildi tõsõst veerest. Kaejalõ saa selges, et muinas-jutt otsalda kasumisõst om kah tävveste veerepäälis radikaalsus. Ummõhtõgi pidä suur jago inemiisi tuud täambädsel pääväl normaalsusõs.

Tuu piiglipilt omgi mu meelest seo filmi kõgõ suurõmb väärtüs. Lisas ilosa pildi orost ja kunst-nigust piigli iin. Periselo pututu-sõ, kitsõst liha saaminõ ja mua seen kunstpilte tegemine andva filmile kah lihha mano. A liha nimel ei olõ filmi õnnõs vinütet, tsipa päält tunni pikkusõga lugu om õkva paras kaeminõ. Ei jõv-va igäväs minnä.

RAHMANI JAN

PILT KOIDULA MUUSÕUMI FB-LEHE PÄÄLT

Timahavadsõ Koidula luulõvõigõlusõst ossavõtja ja hindamiskogo. Ederian pildiga lugõmisõ võitja Käapa Kaira ja eräpreemiä saanu Virkola Dagne, Plumanni Kaja-Riina ja Reinvaldi Elvi.

Kuis mu süä Koidula luulõvõigõlusõlõ tsälkä sai

Kündlekuu 11. pääväl olf Võrol Kreutzwaldi muusõu-min Koidula luulõvõigõlusõ eelvuur, kost ma pääsi edesi lõppvõigõlusõlõ Pärnuhe. Ma loi Koidula luulõtusõ «Meil aia-veeren uulitsan» hindä tõlgitun võro keelen. Tuu Grothi Klaus luulõtusõ om jo Koidula esi kah alambsaks keelest ümbre pandnu. Võro komisjonist arvati, et Koidulat iks ei kõlba võro keelen lukõ. Ma lubasi näile sis Pärnun lukõ eesti keelen.

Lätõ mitu nädälit müüdä ja kai, et Tafnan om kah ettelugõ-misõ vuur 8. urbõkuu pääväl. Mõtli, et panõ hinnäst sinnä

kah kirja. Nüüd jo tütrigu-põlvõ nimega Koitla Kaja. Ma loi sääl eesti keelen. Sääl valiti minno kah edesi Pärnuhe ja ma sai sis üles tunnista, et ma ei olõ kloonit nigu edimäne lam-mas Dolly, a tei niisama pulli, et hindajidõ arvamisist kullõlda.

A sääl Tafnan kõnõli hindajilõ, et ku Pärnuhe lää, loe Koi-dulat kimmähe võro keelen. Tuuga olle Türnpu Anne, kiä sääl tuud hindamiskomisjoni kamand, väega rahul.

Tulfi kätte imäkeelepäiv, 14. urbõkuu. Lätsi umast Taf-na kotost bussijaama poolõ, et Pärnuhe sõita. Tii pääl näi üt-te ainumast lippu, kuigi olf lipu-päiv.

Ku Võrol olf mu esinemise nummõr 9, sis Tafnan jälki 9. Mõtli, et kats ilma kolmandald eij jää. A ku sääl Pärnun 16 fina-

listi loositõmbamissaban saisi-va, sis oli ma rivin kül ütsäs, a nummõr, mille vällä võti, olf 1.

Ku Koidula muusõumi di-rektri kuuluf vällä, et edimä-ne esinejä tulõ Tartost, sai ma tedä paranda, et ma tulõ Võ-rolt, Tafna kaudu, ja loe vöi-gõlusõvälitselt imäkeelepäivä avvos üte umatettü salmikõsõ.

Edesi olf nii, et ma es täüdä-ki umma Võrol antut lubahust, et ei loe Pärnun Koidulat võro keelen. Kuna olle imäkeele-päiv, sis ma loi iks uman imä-keelen. Ja võro kiil omgi mu imäkiil. Võigõlusõ patrooni ja hindamiskomisjoni liikmõ Ka-reva Dorisõ käest sai ma tuu iist eräle kittä kah. Ja eräpre-miä anti mullõ kah.

Süä sai õkva tsälkä.

PLUMANNI KAJA-RIINA

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi perioolõmisõst ja tähendüsest.

Nopri, Onoper ja Oper

Nimel Nopri om kandjit 25. Panti seo õnnõ ütän paigan, Rõugõ Haani mõisa Abikülän (parhilla Trolla külä). Priinime Nopri saaja oli Avi Tuuma Jaani latsõ ummi perrediga.

Nimel Onoper om kandjit 17. Ka seo panti ütän paigan, Põlva Võru mõisa Vagula külän, vanan kiräviien Onoper, Onopri Jakapi (Onnopri Ja-kob) latsi perrele.

Onopri lisanime om Vagu-la külän mitmil perrel, osa näist sai priinime tõisi sõnnu perrä, a Onopri Paabu perrele panti priinimi Onno. Onno nimel om kandjit 98, seost nimest om Eesti perekunnanimeraamadü käsikirän kirutanu Uibo Udo. Kolm kotust om viil, kon seo nimi panti, a Võru mõisa Onno panti ku lühendüs lisanimest Onnopri. Onopri lisanime perrä olf nimetõ kats tallu, hingelugõmisõn 1826 Onaper-ra. Talunime omma muutunu, nii olõ-i täpsäle teedä, määne Vagula külä talurühm tuud nimme kandsõ.

Nimel Oper om 122 kand-jat, seost om Eesti perekunna-nimeraamadü käsikirän kiru-tanu Fastrõ Mariko. Seo panti kujul Oper Vahtõliina Orava mõisan Madi küläst peri sugu-võsalõ, kink liikmõ ellivä 1826 Madi ja Marga külän. Ildamb om teginü ka varjants Opper (12 kandjat). Seod tohe ei segi aia tõsõ Vahtõliina nimega Opper. Madi Tanila latsõlatsi – Operi nime saajidõ – talu nimi 1820. aastaga personaal-raamatun om Lotusse (vrd poola lotysz 'lätlane').

Kõik neo nime – Nopri, Oper, Onoper ja Võru mõi-sa Onno – omma saadu ede-vanõmba edenimest, midä om vinne õigõusu traditsioonin küländ palfu tarvitõt. Seo om Onufri (Onufрий). Onufrit om Setomaal 20. aastagasaal tunnõt ku Hannuhvre. Vanõm-ba nimekuju omma võrokõisi manu lainatu vinne rahvakee-litsist muganduisist. Onoperi alussõst om Onopri (Onopрий), Nopriaga või kõrvuisi säadi nimekuju Noprei (Honpei). Oper võisõ olla umakõrda lühendüs saksa muudu nime-kujust Onuffer. Egäl puul om võdras helü -f muutunu p-s, vahel om tuu muutus toiminu joba vinne rahvakeelen.

Õigõusu nimevara hulka om Onufri võet kreeka keelest, kon nime kuju om Onoufrius (Onouφριος). A taa olõ-i kreeka nimi. Kuulsas tek k nime Onu-frius Suur, 4. aastagasaal krist-lik pühämiis Egiptusõn, kedä avvustas ka kopti kerik. Nimi ollegi vanaegiptusõ mehenimi, ütän varjantsin näütüses Ven-nerfer 'seo, kiä om tävveline, ideaalnõ', nimi olf jummal Osi-rise üts lisanimmist.

Nopri nimele om ka tõisi seletüsvõimaluisi. Rõugõn om üteld: esi om väikene, a väe-ga nopri. Sääl om nopri har-iligumba sõna nopõ : noppõ (eesti keeli nobe) varjants. Ka Oper võisõ olla saad sõnast, saksa keele Oper 'oopõr'. Sõs-ki on inemisenimi usutavamb.

SAARÕ EVAR

Varrakeväjädseen Brüsselin Võromaad otsman

RAHMANI ELO

Urbõkuu perämädsele pikäl nädälil õnnistu mul kävvü ütten Võromaa haridusõ-, muusõumi- ja keeletege-läisiga europarlamenti saadigu Mikseri Sveni kutsõl Brüsseli liinan. Kolmõ päävä päämidses tsihis oll saia tiidmiisi europarlamenti, Euruupa aoluust ja Brüsseli liinast.

Lisas päämiidsile tsihtele lätsi Brüsselile katõ kitsamba huviga. Tahtsõ näta, kas tötõstõ om Brüsseli muusigariistu muusõumi saina pääl Võromaa pillimeistre Teppo Augusti pilt, ja luutsõ löüda suurõst liinast mõistliku hinnaga kangä kooli lõpõtamisõs. Mõlõmba tahtmisõ saiva täidetüs. Tan sis mõnõ tähelepandmisõ, miä Brüsseli-reisist silmä, kõrva ja miilde jäivä.

Euruupa Parlament

Kõgõ tähtsämb ja ka põnõvam käük oll Euruupa Parlamenti. Inne sisseminekit pidi käümä läbi turvakontrolli ja kõigilõ anti külälisekaart. Meid võtsõ vasta Euruupa Parlamenti liigõ Mikseri Sven, kiä kõnõl kõgõpäält Euruupa Liidu ütisiisist, kõgõ rohkõmb iks parlamentist. Saimi teedä, et Euruupa Parlamenti valitu piät valima hindäle fraktsiooni, üte fraktsiooni liikmõ hääletäse hariligult üttemuudu. Tuu, mink üle hääleta, otsustõdas Euruupa Komisjonin. Tuuperäst, ku kiäki reklaam hinnast, et taht minnä Euruupa Parlamenti liikmõs, et sääl kõvastõ sõnna võtta ja otsussit tetä, ei saa timä juttu tötõstõlõ võtta, selle et tuu ei olõ periselt võimalik. Muidoki om alasi võimalus tühäle saalilõ kõnõlda. Kuunolõgisaal, kon egäl liikmõl uma istmisõkotus, oll tötõstõ uhkõ ja suur.

Brüsseli liin

Liinan om vana osa, kon omma aoluulidsõ maja, ja vahtsõmb jago, kon näge pallo uulidsakunsti ja tävveste tötõstõmuudu ehituskunsti. Lisas om egäl liinaosal uma nägo, tuu olõnõs tollõst, kiä sääl eläse. Vaesõmba inemise eläse rohkõmb liina keskpaigan, rikkamba liina veeren. Turistõ jaos om kõgõ parõmb kävvü vanaliinan, kon om esiki peris puhas. Vanaliinast välänpuul omma pallo kottussõ asku täüs. Massinaga om mitmõn paigan rassõ liiku, selle et uulidsa omma kitsa ja rahvast pallo. Inemise läävä üle tii sis, ku parasjago saa, valgusfoori rohilist tuld piät küländ kavva uutma.

Auto ja jalgratta

Uulidsa pääl oll näta hulga odavit massinit, nigu Dacia, Peugeot ja tödsõ – õkva nigu Võromaal. Teslat ja Porschet oll kõvastõ veidemb ku Talfnan. Küländ pallo sõidõtas jalgrattaga. Noid piät pelgä-mä, nä sõitva kipõlt ja jalakäüjist väega vällä ei tii.

Ilm

Ku üteldäs, et Eestin või ilm üte silmäpilguga tötõs minnä, sös Brüsselin om seo periselt nii. Üts hetk satas, viie minodi peräst om taivas selge ja päiv paistus. Mõnõ ao peräst tulõ jälki vihm vai esiki lumi taivast alla. Tuul oll kõik aig väega kõva, majju vaihõl sai viil olla, a lagja uulidsa pääl es olõ näütises vihmavarjust sukugi kassu. Tuuist oll urbõkuu lõpun joba kevväi käen, mitmõn kottussõn sai näta mitmõsugumaidisi häiermit.

Inemise

Brüsseli elänigest omma 20% uma nuka inemise, 80% muialt tulnu. Riigin om kolm riigikiilt: prantsusõ, hollandi ja saksa kiilt. Tuuperäst om lisa turistõlõ näta pallo esi rahvusõst ja kiilt kõnõlõjit inemiisi. Ka olõgi poolõst omma inemise küländ esisugumadsõ. Õkvalt päält perälõjõudmist sõitsõ meist jalgrattaga müüdä meesterahvas, kiä vilist Euruupa hümnin. Näta oll noid kah, kinkal olli uulidsa veeren müügiputka viimäde piiri pääl lastu, tävveste pruunõ banaanõga.

Muusõumi

Vanaliinan omma pallo hää muusõumi ütstõdõsõlõ väega lähkõl. Käveni Euruupa aolujamajan, Matalmaiõ vannu meistride, paikligu kuulsusõ Magritte'i, uulidsakuntnik Banksy ja muusigariistu muusõumin. Hää oll näta, et mitmõn kottussõn saava kooni 18aastadsõ massulda sisse. Tuuperäst oll muusõumõn hulga koolilatsi, kiä saiva sääl oppust nii kunsti ku muusiga kotsilõ.

August Tepp

Olli kuulõnu juttu, et muusigariistu muusõumin om pilt Võromaa mehest Teppo Augustist. Lätsimi tuud otsma, a tedä oll peris rassõ üles löüda. Käveni läbi kõgõ muusõumi ja ku ollimi paaigu käega löömän, löüdsõmi õigõ paiga üles. Pilt om olõman, tuu ala om kiroto: August Tepp, Võromaa, Estland.

Kaemist väärt kujo

Üts väega tunnõt kujo Brüsselin om Kusõja Poiskõnõ. Tuu perrä omma tettü kusõja tütrik ja pini. Poiskõnõ oll oodõtust pallo tsillemb, vast mõnõkümne sendimiiite pikku. Lisas om täl iin väret, minkast kujo om väega kavvõlõ pantu. Nii ei olõ võimalik esiki kujo pääd silestä ega timäst hääd pilti tetä. Kõnõldas, et poiskõsõl olli Eesti Vabariigi aastapääväl sälän eesti rahvarõiva, tuu jaos ollõv eräle avaldus kiroto. Tütrigu kujo om üte väega kitsa uulidsa saina seen, võra takan. Pinni mi es lääki kaema.

Viisakus

Üts asi, miä viil silmä naas, oll inemiisi viisakus. Brüsselin omma koolitõdu inemise, kiä kõnõlõsõ inämbüisi prantsusõ kiilt. Nii sai näidõ kolmõ päävä joosul mitmit kõrdo kuulda teretüst *bonjour, mademoiselle* ja tenosõnnu *merci beaucoup*. Toda nii poodin ku niisama uulidsa pääl.

Nii taa asi Euruupan käü.

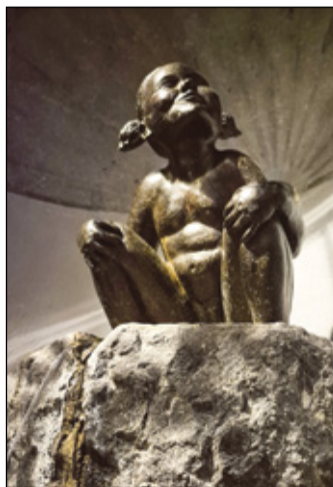

Raamadukogo kõrvalt mäekundi päält saa tetä piltpostkaardi muudu pildi üle Brüsseli vanaliina.

RAHMANI ELO PILDID

Kuulsa kujo Kusõja Poiskõnõ om oodõtust tsillemb.

Tsipa veidemb kuulsa Kusõja Tütrik om kah tsillokõnõ.

Teppo August om Brüsseli muusigariistu muusõumin säet kõrvuisi tötõstõ tunnõtõidõ Euruupa pillimeistride ja -mängijidega. Õnõnõ o-täht Teppo nime lõpust om kohegi är kaonu.

Pildi uulidsakuntniku Banksy muusõumi saina pääl. Et Banksy om innokõkkõ graffitikuntnik, olli muusõumi mõnõ nuka ehitõdu peris uulitsanuka sugumaidis.

Huulmada küländ jahhest keväjälmast, istus Brüsseli vanaliina väläkõhvikin õdagist hulga rahvast.

Brüsselin om urbõkuu lõpun tsipa suurõmb kevväi ku meil, mõni puu om joba häitsmit täüs.

Vinnüjä villavahetus

HILLEPI EINAR

Latsõn tüküs aig maru aigupiteh liikma. Suurõ pandva su iist kõik paika, kohe saat liiku, kuna saat liiku. Ja vahepääl tulõ uuta. Üts ilmkistumalda ikäv ja vinnüjä uutminõ oll' näütüses villavahetusõh. Vanaimä võtsõ latsõlatsõ ütõh, ku minti liina midägi hääd ostma. A ku maainemisel om vaia maalt liina minnä, sis tetäs sääil iks mitu asja kõrraga är. Ja ütõs tegemises oll'gi villavahetus. A kuis nii kavvõndalõ, vahetusõni, ülepääl jõudas ja midä vahetõdas?

Kõgõpäält om lammast vaia. Tuu elläi piät ummakõrda hindäle kõrralidsõ kaska sälgä kasvatama. Vai noh, mis tä piät, vill kasus esi terve talvõ ja ku sis lammast keväjä, inne laudast hainamaa pääl laskmist är ei püä, sis nakkas täl iks suvõl maru lämme. Vot jah, keväjä tulõ lammast pallas pükä. Aho pääl hoiõti umma muudu kääre, noid lambapügämise ummi. Latsõlõ olliva nu huvitava asandusõ, a iks peris rassõ kokko pitsitã. Ega suurõl imemisel kah noidõga pügämine niisama kergete es lää. Hiko tult kimmäle kõvastõ ja mitu kõrda. Vill om jo rasvanõ ja kääri läävä kipõlt nührãs.

Nonii, kääri teräväs, lammast sällülde maaha, jala kimmäle kõüdüssehe, et minemä es joosõssi. Pügäjã katsiratsi esi lamba pääl. Kääri otsa tüksevã iks naha sisse kah lõikama, nahk jo liigus eläjã sälläh. Ku kasuk ütõskõrd maaha saadi, sis tult vill är mõskõ. Olõ-i tuu vill kõik ütõ-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

sugunõ illos ja valgõ, nigu võisi arvada. Sääil iks ekã värvi seeh, kõgõ pääl viil sitatsõmbit kottussit kah. No nuu visati joba lõikamisõ aigü är. Kõllast värvi tükse kah ütõst tuuni tsurkma. Pliidi ala tuli, suur katla vett täüs. Keedeti ja käänti tuud vil-launikut jämme pulgaga ümber. Rassõ tüü!

Ku inämp-vähämp saadi vill puhtas, sis tult kuivamisõ aig. Hää, ku oll' olõmah vana reformisängü põhi. Sinnã laotõdi tuu likõ unik lakja. Jälki kullu tükke aigü. No mõtlõ esi, ku iks vill likõs saa, ku ruttu tä kuiois. Ja sis jälki vahtsõst sortminõ, et vill olõssi viil rohkõmp ütõsugumanõ.

Kuionu ja sordit vill topiti kardokakotti ja söidõti liina. Villavahetusõ. Sääil uutõsõ tõisi samasugutsit kottõga naisi viil mitmit. Vastavõtja sis kai terävã silmäga üle, kas om häste mõstu, kas om ütõ värvi, olõ-i väega pallo kõllast seeh. Ku iks es miildü, sis tult täüs kotiga sama targalt kodo tagasi sõita. Ku vill kõlvã, sis valõti ütõst mulgust alla, suurõdõ kasti. Kuna kõnõldus sai, et tegemist oll' villavahtõtusõga, sis vill kaaluti inne är kah ja tuu perrã sait sis värv-mãldã valgõit langavitsu vasta. Tuust langast koeti kotoh sukõ, kindit, kampsõ. Karopüksi sai kah lats jalga, ku vaia.

Seol aol inämp ei kujutagi säänest rassõ vahetamisõ tüüd ette. Aig-aolt kuulõ, et otsitas villalõ kotust, kohe panda, mida tetã. Näütüses pakkõ pakmisõ jaos. Lihtsãmp om mõttit vai sukõ vaheta. Vai rõivit, massinal kãuki. Paar küsümist om saadõtu ja küstü, kas saasi naist vaheta. Mõni om tuu puult, et vahetasi hoobis puult vai suku. Asatundja suuvva kõigilõ jõudu ja hoiatasõ, et vahetamisõ tuhinah ei nakatasi tulõvahetust pidamã. Ku väega tahat iks vaheta ja tuld anda, sis anna suitsulõ. A suits olõ-i tervüsele hää.

Panõ sis parõmp suidsusann kütümã.

Seokõrd sääne lugu

Võlssi ei tohe, varastõda ei tohe. Maast madalõst tetti meil kotun tuu selges. Ausus PIDI avvu seen saisma.

Mu sõsarõ jutu perrã juhtu ütõskõrd mi kotun sääne lugu. Ütel joba hämärigul aol, ku petrolilamp lavva pääl palama oll' pantu, käve kõva pauk ja lambi klaas linnaõ lakja. Lambi taht palli ilustõ edesi. Imã-esã olli

arvanu, et ega seo märk hääd ei tähende. Ja õigus neil oll'.

Järgmädsel päävãl varast susi mi perre armsa väiku Ekukõsõ.

Esã läts mõtsa otsma ja löüdsõ Kunnmäe takast peotãvve pinikese karvu. Soe olli meil innegi vargil käünü ja lambid sõõnõ. Tuu oll' maaelun nii-üteldã «loomulik kadu».

Peris tõistsugunõ lugu oll' liinan. Antsla oll' ja om mi uma liinakõnõ. Esã-imã saiva sääil

ütõskõrd säändse oppusõ. Rõivapoodist oll' imãl vaia mõni kangajupp osta. Nã saisõva katõkõistõ järekkõrran, imã iin ja esã sällã takan.

Ku kaup oll' imãle kãtte mõõdõtu, lei poodiprovvã arvõlavva pääl lops-lops ja ütõ, mitu ruublit massa tulõ. Rahakott oll' esã käen. Tä kai arvõt ja ütõ: «Ma ei saa seost arvõt arvu.» Provvã oll' lõõnõ nõna pistü, põrutanu tõnõ kõrd

viil rutõmb puust nuppi ja jää-nü rahha uutma.

Esãkene oll' ütõlnü: «Ma külh ei saa seost arvõt sotti.» Sis oll' provva näovãrv tsipa tuuni muutnu ja nã saiva õigõ arvõ.

Asi oll' jo väega lihtsã. Rõivapuuti oll' imãl tihtsãle asja. Tä ummõl tervele perrelle. Sääil käve tä ütõsinde ja egã kõrd andõ rahha nii pallu, ku küsüti.

PANGA MILVI

Latsilõ

Vastus saada ütõ nãdãli joo-sul meiliaadrõssi pääl latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmãhe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vãllã võrokeelitsit vãllãandit.

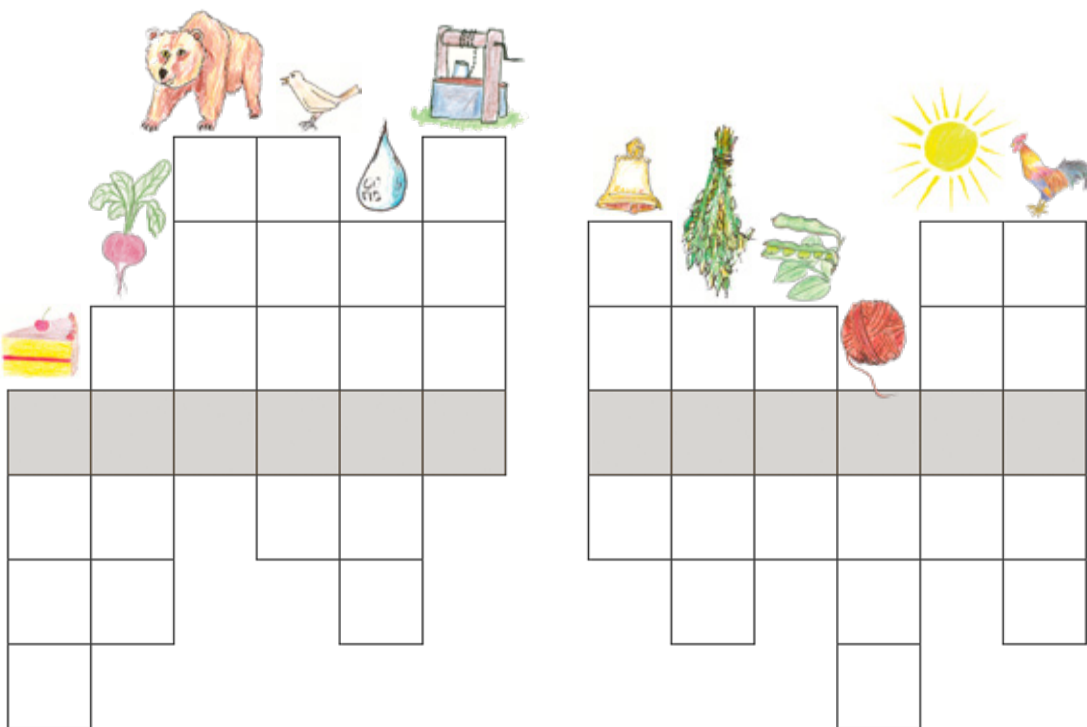
Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevã kõrra vastus:

KÕLLATSIT KRUUTÕ OLL KOKKO SÄIDSE.

Avohinna saa RÕUGÕ PÕHIKOOLI VARSTU KOOLIMAJA 3.-4. KLASS.

Tãudã' är ristsõna! Vastussõs saat teedã' ütõ putuga, kink perrã arvatas ette suvõ.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütõskunda mõnõst hellembãst kotussõst Rõugõ Rebãse külã miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Keremb kohvikroosikõnõ

Seo lugu juhtu restoraanin. Vanast iks oodõti restoraanin väega hääd teenindust.

Nii lätski ütõs miis restoraani, istõ lavva taadõ ja telse kelneri kãest kroosikõsõ kohvi. Veitü ao perãst tõigi kelneri kohvitas-si, a luidast es tuu.

Miis kai kroosikõist tükke aigü, sis kutsõ kelneri hindã

mano tagasi. Ütel, et luidast ei olõ, kuimuudu tä tsukõrd sekã, nii om jo väega rassõ kohvi juvva.

Kelner võtsõ kohvitassi mehe iist är ja vei minemã. Kõrra ao perãst tult vahtõs kroosikõsõga, a luidast iks man es olõ. Tuuiist oll' kroosikõnõ tsipa väikumb. Kelner kumard ja ütõ: «Vast nüüd om keremb!»

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Õigõmeelidse ohvri

Ma kuuli raadiost, et seo aasta kolmõ kuuga om rahva kãest inãmb rahha vãllã petetü ku terve minevaastaga kokko. Kelmi läävä kõrrast targõmbas ja inemise laskva hinnãst kõrrast kergembãle är pettä.

Mi olõmi harinu, et ütõkõik mãane asãajaminõ kãü lihtsãhe, tulõ õnnõ õigõ koodi sisse vaota. Tuu om nii sisse harinu

asi nigu rattaga sõitminõ, mi ei märgõta inãmb, et vaia om inne sõkada ütõ ja sõs tõõsõ jalaga. Selle saava suligu inemiisi nii kergete pettä, et mi ei jõvva inne mõtõldagi, ku nãpo omma jo televõni numbridõ pääl är vaotanu.

Mi olõmi iks väega õigõ meelega ja selle ei tiia tõisi kah petjãs arvada.

MUDA MARI

Mãlehtãmi võro liikmise alostusõao ütõnõlõujãt ja hääd Uma Lehe kirãsaatjat

SILLA ANTSU

1943-2026

Võro seldsi rahvas ja Uma Lehe toimõndus

Telli Uma Leht!

6 kuud - 10 €,

12 kuud - 20 €,

e-arvõ püsümassuleping 1 € kuun.

tellimine.ee/umaleht,

tel 617 7717.